

LIETUVOS RESPUBLIKOS VYRIAUSYBĖS KANCELIARIJA
STRATEGINIŲ KOMPETENCIJŲ GRUPĖ

DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS STATYBOS ĮSTATYMO NR. I-1240 KETVIRTOJO SKIRSNIO PAVADINIMO PAKEITIMO IR ĮSTATYMO PAPILDYMO 22¹ STRAIPSNIU ĮSTATYMO NR. XIV-462 PAKEITIMO ĮSTATYMO, LIETUVOS RESPUBLIKOS UŽIMTUMO ĮSTATYMO NR. XII-2470 IV SKYRIAUS PAVADINIMO, 55, 56, 57, 60 STRAIPSNIŲ PAKEITIMO IR ĮSTATYMO PAPILDYMO 59¹, 59² STRAIPSNIAIS ĮSTATYMO NR. XIV-463 PAKEITIMO ĮSTATYMO, LIETUVOS RESPUBLIKOS ADMINISTRACINIŲ NUSIŽENGIMŲ KODEKSO PAPILDYMO 362¹ STRAIPSNIU IR 589 STRAIPSNIO PAKEITIMO ĮSTATYMO NR. XIV-464 PAKEITIMO ĮSTATYMO, LIETUVOS RESPUBLIKOS MOKESČIŲ ADMINISTRAVIMO ĮSTATYMO NR. IX-2112 40¹ STRAIPSNIO PAKEITIMO ĮSTATYMO NR. XIV-465 1 STRAIPSNIO PAKEITIMO ĮSTATYMO, LIETUVOS RESPUBLIKOS VALSTYBINIO SOCIALINIO DRAUDIMO ĮSTATYMO NR. I-1336 PAPILDYMO 15¹ STRAIPSNIU ĮSTATYMO PROJEKTŲ

(toliau - Projektai)

(TAP-21-1533) (TAIS NR. 21-30492(2))

2021-11-19 Nr. NV-2923

Vilnius

Projekto rengėjas: Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerija.

Projekto tikslas: mažinti nelegalų darbą statybose.

Projekto uždaviniai:

- numatyti realią atsakomybę statytojui (užsakovui) ar jo pasitelktam rangovui už neskaidriai statybose dirbančius asmenis;
- sukurti nesudėtingą informacinių technologijų sprendimą, leidžiantį kontroliuojančioms institucijoms, taip pat statytojui (užsakovui) ar jo pasitelktam rangovui nesudėtingai patikrinti ar asmuo yra skaidriai dirbantis.

Dabartinė situacija: Statybų sektorius išlieka vienas rizikingiausių ekonominės veiklos sektorių, kuriuose yra didelis neapskaitytos ekonomikos mastas. Statybų sektoriuje dirba apie 95 tūkst. fizinių asmenų, iš kurių apie 25 tūkst. dirba su verslo liudijimais, o apie 14 tūkst. – pagal individualios veiklos pažymą. Tai sudaro apie 7 proc. visų socialiniu draudimo apdraustųjų fizinių asmenų Lietuvoje (jų yra apie 1,3 mln.). Statybose nustatoma virš 50 proc. nelegalaus darbo atvejų, dažniausiai tai susiję su asmenų, atvykusių iš trečiųjų šalių, nelegaliu darbu.

Statybose nelegaliai dirbantys asmenys ne tik nesumoka mokesčių - skirtingais vertinimais, statybos srityje neapskaitoma 500-700 mln. Eur pajamų.

Kontrolės institucijos, atlikdamos remonto, statybos darbus atliekančių asmenų, įmonių patikrinimus ir kontrolės veiksmus susiduria su problema nustatant atsakingus asmenis. Nebuvo modernių ir užsienio šalių praktiką atitinkančių priemonių identifikuoti statybos ir remonto darbus atliekančius asmenis. Atsižvelgiant į tai, LR Vyriausybė 2019 m. birželio 19 d. pasitarime pritarė Privalomo statybininkų tapatybės identifikavimo kortelių įdiegimo koncepcijai.

Lietuvos Respublikos Seimas 2021 m. birželio 29 d. priėmė Lietuvos Respublikos statybos įstatymo Nr. I-1240 ketvirtojo skirsnio pavadinimo pakeitimo ir įstatymo papildymo 22¹ straipsniu įstatymą Nr. XIV-462, Lietuvos Respublikos užimtumo įstatymo Nr. XII 2470 IV skyriaus pavadinimo, 55, 56, 57 ir 60 straipsnių pakeitimo bei įstatymo papildymo 59¹ ir 59² straipsniais įstatymą, Lietuvos Respublikos administracinių nusižengimų kodekso papildymo 362¹ straipsniu ir 589 straipsnio pakeitimo įstatymą, Lietuvos Respublikos mokesčių administravimo įstatymo Nr. IX-2112 40¹ straipsnio pakeitimo įstatymą (toliau – Įstatymai), įsigaliosiančius nuo 2022 m. sausio 1 d.

Šiuose įstatymuose buvo numatyta įteisinti statybininko saugos tapatybės identifikavimo kodo privalomumą ir skaidriai dirbančiojo asmens tapatybės identifikavimo sistemą.

Projekto esmė. Atsižvelgiant į nemažėjančius nustatomus nelegalaus darbo statybose atvejus, esamas galimybes atsakingiems asmenims išvengti realios atsakomybės, siekį kurti ne naują Skaidriai dirbančio asmens tapatybės identifikavimo sistemą, o pasinaudoti jau esama informacine sistema ir jos duomenimis, siūloma:

Lietuvos Respublikos statybos įstatymo projektu (toliau – SI) siūloma nustatyti pareigą kiekvienam asmeniui, atliekančiam statybos darbus statybvietėje, visu statybos darbų atlikimo metu privalomai turėti Skaidriai dirbančiojo asmens identifikavimo kodą (toliau – Kodas), suformuotą Valstybinio socialinio draudimo įstatyme nustatyta tvarka; atsakomybę statytojui (užsakovui) arba pasitelktam rangovui už esančių statybvietėje asmenų identifikavimą.

Lietuvos Respublikos užimtumo įstatymo projektu (toliau – UI) siūloma įtvirtinti pareigą darbdaviui užtikrinti, kad jo darbuotojai, kurie pagal specialiuosius įstatymus privalo turėti Kodą, turėtų darbo vietoje ir (ar) atlikdami darbus jį pateiktą UI 55 straipsnyje išvardintoms kontrolės institucijoms, darbdavio užsakovams, ar kitiems asmenims (statytojui (užsakovui) ar rangovui). Nustatoma pareiga užtikrinti, kad Lietuvos Respublikos darbo kodekso 108 straipsnio 1 dalyje apibrėžtas komandiruotas į Lietuvos Respubliką darbuotojas turėtų Kodą nustatoma priimančiajai Lietuvos įmonei.

Lietuvos Respublikos valstybinio socialinio draudimo įstatyme (toliau – VSDĮ) siūloma įtvirtinti asmenų, kuriems gali būti suformuojamas Kodas, grupes, Kodo suformavimo atvejus ir jo galiojimo panaikinimą, Kode užšifruojamų duomenų sąrašą bei Kode užšifruotos informacijos patikrinimą. Kodas būtų formuojamas apdraustajam asmeniui, nurodytam VSDĮ 4 straipsnio 1 dalyje; mažosios bendrijos vadovui, kuris pagal Lietuvos Respublikos mažųjų bendrijų įstatymą nėra tos mažosios bendrijos narys; 3) savarankiškai dirbančiam asmeniui, nurodytam VSDĮ 5 straipsnio 2 ar 3 dalyse, išskyrus šeimos narys; komandiruotam į Lietuvos Respubliką asmeniui, kuris nėra draudžiamas pagal VSDĮ, tačiau apie kurį informacija yra pateikta Lietuvos Respublikos įstatymo „Dėl užsieniečių teisinės padėties“ 62 straipsnio 7 dalyje ir (ar) 103 straipsnio 2 dalyje nustatyta tvarka.

Kodas būtų suteikiamas pasinaudojant Valstybinio socialinio draudimo fondo valdybos prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos (toliau – Fondo valdyba) informacine sistema, kurios valdytoja ir tvarkytoja yra Fondo valdyba.

Lietuvos Respublikos mokesčių administravimo įstatymo projektu (toliau – MAĮ) siūloma numatyti, kad jeigu darbdavys ar priimančioji Lietuvos įmonė, netinkamai vykdo UI 56¹ straipsnyje įtvirtintas skaidriai dirbančiojo asmens tapatybės identifikavimo pareigas, o rangovas ar statytojas (užsakovas) - Statybos įstatymo 22¹ straipsnio nuostatas, jie bus įtraukti į Neatitinkančių minimalius patikimo mokesčių mokėtojo kriterijus sąrašą.

Atsakomybė įtvirtinama SI, UI ir Administracinių nusižengimų kodekso (toliau – ANK) projektuose.

Darbdaviui (fiziniam asmeniui) ar darbdavio (juridinio asmens) atstovams, taip pat priimančiosios Lietuvos įmonės vadovui ar jo įgaliotam asmeniui atsakomybė bus taikoma pagal ANK projekto 96¹ straipsnį tais atvejais, kai šie subjektai neužtikrins, kad jų ar siunčiančiųjų įmonių darbuotojai turėtų Kodą. Statybvietėje esančių asmenų tapatybės identifikavimo reikalavimų pažeidimą, atsakomybė juridiniams asmenims numatyta SI projekte, o juridinių asmenų vadovams ar atsakingiems asmenims, taip pat rangovams fiziniams asmenims – ANK projekte.

Derinimas: Įstatymų projektai buvo derinami per Lietuvos Respublikos Seimo kanceliarijos teisės aktų informacinę sistemą.

Projektai buvo teikti išvadoms gauti Lietuvos Respublikos aplinkos ministerijai, Lietuvos Respublikos krašto apsaugos ministerijai, Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijai, Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijai, Informacinės visuomenės plėtros komitetui, Valstybinei duomenų apsaugos inspekcijai, Valstybinei mokesčių inspekcijai prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos, Fondo valdybai, Lietuvos Respublikos valstybinei darbo inspekcijai prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos, Valstybinei teritorijų planavimo ir statybos inspekcijai prie Aplinkos ministerijos, Lietuvos Respublikos ekonomikos ir inovacijų ministerijai, Lietuvos Respublikos finansų ministerijai, Lietuvos Respublikos trišalėje taryboje atstovaujančioms įstaigoms,

organizacijoms, Lietuvos profesinių sąjungų konfederacijai, Lietuvos profesinei sąjungai „Solidarumas“, Lietuvos profesinei sąjungai „Sandrauga“, Lietuvos pramonės profesinių sąjungų federacijai, Lietuvos paslaugų sferos darbuotojų profesinei sąjungai, asociacijai „Investuotojų forumas“, Lietuvos darbdavių konfederacijai, Lietuvos pramonininkų konfederacijai, Lietuvos verslo konfederacijai, Panevėžio prekybos, pramonės ir amatų rūmams, Lietuvos Respublikos žemės ūkio rūmams ir Lietuvos statybininkų asociacijai.

Aplinkos ministerija, Finansų ministerija, Krašto apsaugos ministerija, Vidaus reikalų ministerija, Informacinės visuomenės plėtros komitetas ir Valstybinė darbo inspekcija pastabų bei pasiūlymų dėl Projektų neturėjo.

Aplinkos ministerija, Lietuvos profesinių sąjungų konfederacija, Lietuvos profesinė sąjunga „Solidarumas“, Lietuvos paslaugų sferos darbuotojų profesinė sąjunga, Lietuvos profesinė sąjunga „Sandrauga“, Lietuvos pramonės profesinių sąjungų federacija, Lietuvos darbdavių konfederacija, Lietuvos verslo konfederacija, Panevėžio prekybos, pramonės ir amatų rūmai, Lietuvos Respublikos žemės ūkio rūmai išvadų nepateikė.

Pastabų iš visuomenės negauta.

Atitiktis Vyriausybės programai. Projektai įgyvendinamos Aštuonioliktosios Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos, kuriai pritarta Lietuvos Respublikos Seimo 2020 m. gruodžio 11 d. nutarimu Nr. XIV-72 „Dėl Aštuonioliktosios Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos“, 131.7 papunkčio (Tobulinsime kovos su nelegaliu ir nedeklaruotu darbu priemonės, įskaitant konkrečias nelegalaus darbo prevencijos priemones, vertinsime patikrinimų, kurių metu nustatyti nelegalaus darbo atvejai, skaičiaus ir visų atliktų patikrinimų nelegalaus darbo srityje skaičiaus santykį, ugdytume visuomenės pilietiškumą mokant mokesčius, socialinio draudimo įmokas ir vykdant skaidrią veiklą) nuostatos.

Dalykinio vertinimo išvada. Siekiant užtikrinti Projektų tikslų įgyvendinimą, teikiame šias pastabas:

1. Projektai teikiami keičiant nuo 2022 m. sausio 1 d. turėjusius įsigalioję Įstatymus, kuriuos Lietuvos Respublikos Seimas priėmė 2021 m. birželio 29 d.

2. Projektų tikslu įvardijant siekį mažinti nelegalų darbą statybose, pasinaudojant jau funkcionuojančia Fondo valdybos informacine sistema, kaip nesudėtingu informacinių technologijų sprendimu, leidžiančiu kontroliuojančioms institucijoms patikrinimo metu, taip pat statytojui (užsakovui) ar jo įgaliotam rangovui pasitikrinti ar asmuo yra skaidriai dirbantis, atitinkamai išplečiamas teisinės atsakomybės mastas, siekiant nustatyti realią atsakomybę statytojui (užsakovui) ar jo įgaliotam rangovui už neskaidriai statybose dirbančius asmenis.

3. Projektai siūlant pasinaudoti Fondo valdybos valdomomis informacinėmis sistemomis ir jose jau tvarkomais duomenimis apie fizinius asmenis, kurie moka socialinio draudimo įmokas (visi teisėtai dirbantys darbuotojai ir teisėtai savarankiškai dirbantys asmenys, į Lietuvą komandiruoti darbuotojai, kai teikiami LDU pranešimai), formaliai būtų pasiekiami asmenų, kurie moka mokesčius Fondo valdybai, registravimo tikslai.

Platesnio pobūdžio informacinės sistemos galimybės, siekiant informacijos rinkimo apie statybos objektus, darbuotojų darbo laiko apskaitą, darbų saugą bei galimybes realioju metu vykdyti ir nuotolinę kontrolę, šiuose projektuose ir jų aiškinamuosiuose dokumentuose nemodeliuojamos.

4. Kodo formavimas Fondo valdybos informacinėse sistemose ir teikimas siejamas su nelegalaus darbo kontrole. Fondo valdyba organizuoja valstybinį socialinį draudimą, vykdo Fondo lėšų tvarkymą, apskaitą, priskaičiuotų valstybinio socialinio draudimo įmokų, sumų, baudų, delspinigių surinkimą ir išieškojimą į Fondą, teisingą duomenų apie apdraustuosius asmenis tvarkymą. Atsižvelgiant į tai, reikalinga tinkamai suderinti Fondo valdybos informacinėje sistemoje

tvarkomų duomenų mainus su institucijomis, tiesiogiai atsakingomis už nelegalaus darbo prevenciją, kontrolę, užkardymą bei mokestinę drausmę.

5. Skiriant 61 tūkst. Eur Projektų įgyvendinimui, sukuriamos 515 515,46 Eur prisitaikymo išlaidos verslui. Pabrėžiant šio Kodo įvedimo naudą valstybei, siekį mažinti nelegalaus, nedeklaruoto ir nedeklaruotos savarankiškos veiklos mastą statybos sektoriuje, detalizuotina, kokią naudą patirs skaidriai dirbantis ir tinkamai Kodą naudojantis statybų ir remonto verslas.

6. Numatant, kad Projektai įsigalios nuo 2022 m. sausio 1 d., išlieka Fondo valdybos informacinių sistemų tinkamo parengimo formuoti ir suteikti Kodą, rizika. Atsižvelgiant į tai, galėtų būti vertinama ir alternatyvi galimybė dėl nuo 2022 m. sausio 1 d. turėjusių įsigalioti Įstatymų, įsigaliojimo datos pakeitimo.

Siūlymas. Siūlome Projektus svarstyti tarpinstituciniame pasitarime.

Strateginių kompetencijų grupės vyresnysis patarėjas
Norkevičius

Artūras